
опустелені із збіднілою рослинністю ландшафти.

Село Кривчики, як і багато інших сіл на території України потребує хорошого фінансового забезпечення для вирішення його проблем та потреб, а також потребує підвищення рівня екологічної свідомості його мешканців шляхом якісної інформаційної пропаганди, адже як казав Махатма Ганді: «Хочеш змінити світ – почни з себе».

А.Піліпінець

Науковий керівник: к.г.н., доц. Стецько Н.П.

ОСОБЛИВОСТІ ФІТОМЕЛІОРАЦІЇ В ОЗЕЛЕНЕННІ МІСТА ТЕРНОПОЛЯ

Дослідження зелених зон міста Тернополя потребує детального вивчення та наукового обґрунтування. Загальна структура зелених зон міста формувалась, ще у 20 столітті окремі території не озеленені, а уже існуючі зелені зони та живоплоти не усі відповідають сучасним вимогам, та міжнародним стандартам і відповідно потребують реконструкції, розширення, видової заміни, ландшафтного дизайну. Для того, щоб вирішити цю ситуацію потрібно провести дослідження уже існуючого озеленення, живоплотів, та запропонувати заходи для вирішення даної ситуації. На прикладі міста Тернополя нами було проведено дослідження зелених зон міста, а саме впровадження фітомеліорації. Через різні її напрямки можна врівноважити техногенну та природну системи міського середовища. Покращити мікроклімат міського середовища, продукуванням кисню, фільтруючим функціям рослинності, виділенням фітонцидів, іонізацією повітря, поглинанням шуму, пилу. Оптимізувати фітодизайн зовнішнього простору і інтер'єрів вулиць, зон відпочинку, об'їзних шляхів, формувати приміські зони для відпочинку і оздоровлення населення.

Фітомеліорація – напрям прикладної екології, що займається дослідженням, прогнозуванням і використанням рослинних систем для поліпшення геофізичних, геохімічних, біотичних, просторових і естетичних характеристик навколишнього середовища людини, проектуванням і

створенням штучних рослинних угруповань (включаючи цілеспрямоване використання природних рослинних угруповань) з високими перетворюючими властивостями фізичного середовища [2]

Використання фітомеліоративної системи передбачає залучення механізмів зміни середовища проживання, заснованих на принципах компенсації (наприклад, поповнення запасів кисню у повітрі, використаного населенням, промисловістю, енергетикою, транспортом), опірності зовнішньому впливу (наприклад, здатність слабчутливих до газопилового забруднення рослин поглинати домішки з атмосфери) і посилення (наприклад, виділення фітонцидів). Залежно від комплексу поставлених завдань виділяють *п'ять напрямків фітомеліорації: інженерно-захисну, сануючу, рекреаційну, естетичну, архітектурно-планувальну*. Практично всі ці напрямки і є реалізовані і удосконалюються у місті Тернополі.

Сутність інженерно-захисної фітомеліорації проявляється у протидії насаджень, переважно деревних рослин латеральним геофізичним потокам: вітровим, сніговим, димовим, пиловим, водним, селєвим тощо. *Сануюча фітомеліорація* пов'язана з продукуванням кисню, фільтруючим функціям рослинності, виділенням фітонцидів, іонізацією повітря, поглинанням шуму. *Архітектурно-планувальна фітомеліорація* полягає у створення комплексних зелених зон міських систем. *Рекреаційна фітомеліорація* полягає у використанні рослинного покриву міст і приміських зон для відпочинку і оздоровлення населення. [1]

Естетична фітомеліорація полягає у створенні фітодизайну зовнішнього простору і інтер'єрів. В залежності від структури рослинних угруповань у складі фітомеліоративних систем, розрізняють деревно-чагарникові, трав'янисті і водно-болотні угруповання. Серед дерев і чагарників, які використовують в озелененні міста Тернополя, виділено *три екологічні групи*:

- найстійкіші до урбогенних умов (тополя, в'яз гладкий, ясен зелений, робінія, айлант, аморфа тощо);

-середньої стійкості (смерека колноча, ялівець, модрина

європейська, береза повисла, кизильники тощо);

- чутливі до забруднення (смерека звичайна і Енгельмана, модрина сибірська, всі види ялиці, сосни: звичайна і Веймутова, бук європейський, ялівець віргінський, жимолость та ін.).

В озелененні міста Тернополя є багато представників інтродуктивних видів які відбули свою акліматизацію у місцевих широтах Тернопільської області. Науковою лабораторією по інтродукції представників рослинного світу в Тернопільській області є *Хоростківський та Гермаківський державні дендрологічні парки.*

Зелені насадження м. Тернополя – це деревна, чагарникова, квіткова та трав'яна рослинність природного і штучного походження. Серед них є представники місцевих широт це - *тополя біла, клен гостролистий, клен ясенелистий, граб, ясен звичайний, липа серцелиста, акація, ялина звичайна, різні види туї, часто зустрічаються плодови дерева. Є екзотичні дерева, акліматизовані з різних частин світу такі як горіх маньчжурський, тюльпанове дерево, яблуня Недзвецького, клени сріблястий та кулястий, тис ягідний, ясен плакучий.* [4]

Загальна площа зелених зон (скверів, парків, бульварів, газонів) Тернополя, становить 1888,0 га, площа вуличних зелених зон (в т.ч. газонів) – 60 га, прибудинкових зелених зон – 13,9 га, квітників – 0,34

Багато об'єктів зеленого господарства міста Тернополя пройшли тривалий етап формування. У першу чергу це парки, сквери, насадження центральної частини міста, нових житлових масивів. Ущільнення житлового будівництва в ХХІ столітті в межах міста здійснюється за рахунок зменшення зелених зон міста, що вкрай негативно впливає на екологічну ситуацію в місті, а також порушується структура техногенного і природного середовища. [5]

Ефективність газопоглинаючої, пилезатримуючої та шумозахисної ролі озеленення, живоплотів залежить, в першу чергу, від специфіки виду дерев і кущів. У цьому відношенні важливим є вивчення толерантності декоративних чагарників до забруднення навколишнього середовища, в тому числі і важкими металами, що має істотне практичне значення для розробки стійкого асортименту, наприклад, при озелененні

промислових підприємств, насаджень уздовж автомагістралей, вулиць міст з інтенсивним рухом автотранспорту.

Придатність до пилонакопичення різних видів, що входять до складу найбільш поширених живих огорож, різна. Акумуляційна ефективність озеленення і живоплоту залежить від структури, проглядності, висоти, фактури та морфо-анатомічних, екологічних особливостей виду. Істотне значення для здатності утримувати пил відіграє фактура поверхні листової пластини даного виду, що утворює живу огорожу. Так, з проведених дослідів можемо відзначити, що більшу здатність до накопичення пилу мають листки з опушенням та нерівною структурою листової пластини.

Фітомеліорація у містах, як науковий напрямок озеленення відіграє важливу функцію, захисту навколишнього середовища, створює комфорт для життя і відпочинку міських жителів. Вирощені парки, сквери, живоплоти та поодинокі насадження на ландшафтно-екологічній основі є багаторічними, мають спеціальне призначення, та є для зального користування, здатні витримувати різні види навантаження міського довкілля. Створення мікро та мега зелених зон, живоплотів, газонів, мобільне озеленення посприяє вирішенню проблеми дефіциту зелених насаджень у Тернополі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дендрофлора України. Дикорослі й культивовані дерева і кущі. Покритонасінні. Частина II. Довідник/ *М.А.Кохно*, Н.М. Трофименко. За ред *Кохно М.А.* – К.: Фітосоціоцентр, 2005. – 716 с.
2. Калініченко О.А. Декоративна дендрологія: навч. посіб. / О.А. Калініченко - К.: Вища школа, 2003. – 199с.
3. Кучерявый В.А. Зеленая зона города: монография / В.А. Кучерявый. – К.: Наук. думка, 1981. – 248 с.
4. Корчемний В. Г. Хоростківський державний дендрологічний парк. / В. Г. Корчемний - Тернопіль: Лілея, 1997. – 147с.
5. http://www.ukrstat.gov.ua/table/table_2017/3_1_nav_ser.htm